

Bericht van de voorzitter

December 2014

Martin van Rooijen is nu vijf jaar actief, eerst als voorzitter van de NVOG en daarna van de KNVG om leiding te geven aan de belangenbehartiging voor gepensioneerden bij de nationale politiek. In december werd in de Eerste Kamer ingestemd met de wet die een nieuw financieel toetsingskader vastlegt voor pensioenfondsen. In deze wet worden de beleidsvrijheden van pensioenfondsen volledig ingeperkt. Er zijn nagenoeg geen keuzevrijheden meer voor besturen van pensioenfondsen, zelfs niet op het gebied van indexaties of inhaalindexaties. NVOG en KNVG hebben er samen met de pensioencommissie van CSO en veelal optrekend met FNV alles aan gedaan de wet tegen te houden of aan te passen. Maar het bijeen blijven van de politieke coalitie van VVD, PvdA aangevuld met kleine christelijke partijen, D66 en Groen Links was belangrijker dan het nationale belang. Want de wet is niet alleen slecht voor gepensioneerden, maar ook voor actieven en niet in de laatste plaats voor jongeren. Dit is een verslag van de laatste dagen van ons verzet in de Eerste Kamer, door Martin van Rooijen zelf opgetekend. Niet alleen een verantwoording, maar ook een blik op de irrationele en misleidende wijze waarop besluitvorming tot stand komt.

Verslag van een insider

De voorzitter van de Eerste Kamer, mevrouw Ankie Broekers zag dat ik zonder bezoekersbadge door het Kamergebouw liep en noemde mij schertsenderwijs het 76ste lid van de Eerste Kamer. Als oud Tweede Kamerlid heb ik toegang tot de wandelgangen van de Eerste Kamer. Ik heb steeds prudent gebruik gemaakt van dit voorrecht in het huis van de democratie, dat nog steeds gastvrij is.

Anders dan in de Tweede Kamer gedroeg de Eerste Kamer zich in het debat over de nieuwe Pensioenwet als een echte chambre de réflexion. Men probeerde goed te luisteren en een eigen afweging te maken. De Tweede Kamer is veel meer bezig het kabinet in het zadel te houden. Daar tellen alleen de stemmingen, letterlijk en figuurlijk, maar de mensen met een zorgbehoefte en een klein pensioen tellen niet.

De ouderen- en gepensioneerdenorganisaties CSO, NVOG en KNVG schreven gezamenlijk 9 brieven naar de Eerste Kamer. En belanghebbenden waaronder ikzelf mochten de woordvoerders in een besloten bijeenkomst informeren over de bezwaren tegen de wet. Dat laatste was een initiatief van SP-senator Elzinga, die erin slaagde anderen te overtuigen van de noodzaak om deze wet niet als een hamerstuk te behandelen. Die deskundigenzitting opende de doos van Pandora voor Staatssecretaris Klijnsma. Maar voor het zo ver was leken we wel in een Kafkaiaans drama terechtgekomen. Elzinga zelf moest

uitnodigen terwijl hij niet eens voorzitter van de Commissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid is. Het was totaal onduidelijk of de regerings- en de bevriende fracties aanwezig zouden zijn. Ook was er extra actie van mij nodig om, namens de gepensioneerden, uitgenodigd te worden, terwijl wij nota bene zelf om de hoorzitting hadden gevraagd. Tenslotte werden tien deskundigen uitgenodigd, die allen direct positief reageerden. Het goede nieuws was niet alleen dat ik mij op het laatst ook nog mocht aansluiten maar dat Bernard van Praag als onafhankelijk deskundige ook mocht deelnemen. De hoorzitting werd met moeite in de agenda geperst. Het paste precies in de schorsing tijdens de algemene financiële beschouwingen van de Eerste Kamer met Minister Dijsselbloem en Staatssecretaris Wiebes.

De hoorzitting leek echt het begin van een hoopvol behandelingstraject in de Eerste Kamer. De belangstelling van de zijde van de senatoren was overweldigend: de gehele oppositie en bijna alle andere partijen waren vertegenwoordigd. De zaal leek te klein. En de hoorzitting werd een openbaring voor de Senaat, maar ook voor de aanwezige deskundigen, die in grote meerderheid zeer kritisch bleef. Senatoren stelden goede vragen en waren oprecht geïnteresseerd en verbaasd. Er werd goed geluisterd en het werd al snel duidelijk dat behalve de oppositie ook de woordvoerders van de VVD en D66 vraagtekens zetten bij de noodzaak van dit wetsvoorstel. VVD-woordvoerder mevrouw Kneppers van de VVD vroeg zich af waarom dit voorstel als een tussenstap werd gezien terwijl er plannen in voorbereiding zijn voor een nieuw pensioenstelsel in de loop van 2015. Dan zou dit voorstel toch eerder sluitstuk moeten zijn nadat het nieuwe stelsel van kracht zou worden. Mevrouw Kneppers en ook D66-woordvoerder Backer etaleerden hun grote twijfels ook in de media.

Voor de opvattingen van Dick Sluimers die namens ABP en APG sprak en van Peter Borgdorff namens het pensioenfonds Zorg en Welzijn - samen goed voor de helft van de nationale pensioenpot - maakten grote indruk, evenals de zeer kritische stellingname van Gijs van Dijk namens de vakcentrales. Hij betoogde dat de pensioenen al € 1.000 minder gestegen zijn in de laatste jaren. Als de wet zou worden aangenomen zou in de komende jaren daar nog eens € 1.000 verlies aan koopkracht bijkomen.

Desgevraagd merkte Sluimers op dat de pensioenpot in de laatste vijf jaren, waarin er over de wereld een financiële crisis woedde, gestegen is van € 700 mld tot € 1.361 mld half november. Ambtenaren hadden de week ervoor de woordvoerders nog wijsgemaakt dat er € 1.000 mld in de pot zat, zo bleek uit een opmerking van Thissen van GroenLinks. Zo kon je zien dat de senatoren in de gaten kregen dat ze zelfs bij de cijfers, die gemakkelijk te controleren zijn, onjuist werden voorgelicht.

De pot is nog nooit zo vol geweest maar er zou geen geld zijn voor een kleine indexatie. Dat zou de mogelijkheid van jongeren om in de toekomst nog een pensioenuitkering te ontvangen teveel in gevaar brengen!

Borgdorff antwoordde op de vraag wat nu nog de taak van een pensioenfondsbestuur was, dat die taak beperkt werd tot het afvinken van een lijstje.

De vraag werd ook nog gesteld wat de gevolgen zouden zijn van het verwerpen van het wetsontwerp, waarop Sluimers en Borgdorff antwoordden dat er geen negatieve gevolgen zijn.

En als u dan ook nog weet dat de ouderen- en gepensioneerdenorganisaties zonder meer tegen waren dat was het de senatoren wel duidelijk dat er maatschappelijk geen enkel draagvlak was voor het wetsontwerp.

Onze gezamenlijke tactiek had gewerkt: de Eerste Kamer was onrustig geworden en het zou geen walk-over worden voor Staatssecretaris Klijnsma. Dat bleek al meteen toen er een groot aantal zeer kritische vragen werd gesteld aan de Staatssecretaris. De CDA-fractie stelde daarnaast nog lastige vragen aan het CPB. De vragen waren zo gecompliceerd en omvangrijk dat ze niet tijdig konden worden beantwoord. Het debat, dat gepland was op 8 en 9 december kon daarmee niet doorgaan. Maar wanneer dan wel? Uit de paniekerige sfeer binnen de Commissie SZW van de Eerste Kamer bleek wel dat er enorme druk werd uitgeoefend om de wet vóór 1 januari door het parlement te jassen. De behandeling van het belastingplan stond gepland op 16 december dus die dag was uitgesloten. Er werd ook nog even gesproken over 16 januari 2015. De Pensioenfederatie gaf al aan dat uitstel met één maand wel uitvoerbaar was en er gingen geluiden dat het Ministerie van SZW daar ook wel mee kon leven.

Even tussen haakjes: de Pensioenfederatie speelde tijdens de totstandkoming en behandeling van de wet een uiterst merkwaardige, om niet te zeggen ontoelaatbare rol. De Pensioenfederatie had een ongemeen kritische analyse gemaakt van de gevolgen van het wetsvoorstel. Er zou tien tot twintig jaar niet worden geïndexeerd en de inhaal van gemiste indexatie zou zestig tot tachtig jaar kunnen duren.

En nog erger: de gevolgen waren niet alleen slecht voor de gepensioneerden maar juist ook voor de werkenden. Zeker voor de groep van 45 plus maar ook tot veler verrassing voor jonge werknemers. Deze stellingname van de Pensioenfederatie is uiterst merkwaardig als je realiseert dat de directeur van de Pensioenfederatie betrokken is geweest bij de totstandkoming van het wetsontwerp. Ook later speelt de Pensioenfederatie een dubieuze rol als ze naar buiten brengt dat niet-aannemen van het wetsontwerp pensioenfondsen in moeilijkheden brengt omdat die al maatregelen zouden hebben genomen in lijn met de wet. En vlak voordat het debat zal beginnen wordt door de Pensioenfederatie gezegd dat de premie omhoog moeten als het wetsontwerp wordt verworpen. Dat staat weer haaks op het antwoord van Borgdorff op de vraag of verwerpen van het wetsontwerp negatieve gevolgen zou hebben. De heer Riemen, directeur van de Pensioenfederatie is oud-werknemer van het Ministerie van SZW.

Ook 22 december bleek onmogelijk, hoewel op die datum later toch het wetsvoorstel over beperking van de topinkomens in de publieke sector werd behandeld dat ook zo nodig door de Kamer moest worden gejaagd terwijl nu drie ministers weigeren de wet vooralsnog in voeren.

Op 9 december besloot de Commissie SZW toch tot behandeling op 16 december tijdens de behandeling van het belastingplan. Het moest er tussendoor gerommeld worden door dan al op maandag te beginnen, maar de woordvoerders waren dan pas beschikbaar om negen uur 's-avonds. Het debat werd daarom gepland op maandag 15 december van negen uur 's-avonds tot één uur 's-nachts met voortzetting op dinsdag van tien uur 's-avonds tot half twee 's-nachts na het einde van de behandeling van het belastingplan. Stemming kon dan plaatsvinden na de stemming over het belastingplan.

VVD-woordvoerder Kneppers moest de behandeling overdragen aan collega Bekkers omdat zij verhinderd was wegens een afspraak voor een medische behandeling. Zij kon ook niet voorzien, toen zij die afspraak maakte, dat de behandeling van het wetsvoorstel juist op dat moment plaats zou vinden. Bij de VVD was dat geen issue: de onvoorbereide

Bekkers moest het kolossale dossier overnemen en binnen enkele dagen zijn bijdrage voorbereiden, ongetwijfeld met hulp van mevrouw Kneppers, maar toch.

Jan Nagel van 50 plus maakte groot bezwaar tegen deze planning omdat de kleine fracties dan twee belangrijke debatten tegelijk moesten doen en beriep zich zelfs op de Arbowet. De Kamervoorzitter antwoordde Nagel per brief dat het wetsvoorstel over de pensioenen behandeld moest worden omdat het in 2015 moest ingaan wegens budgettaire gevolgen. Dit argument was tot dan toe nimmer genoemd maar voor insiders was het duidelijk. Kort vóór het debat had het bestuur van het ABP het besluit genomen de pensioenpremie met twee procentpunt te verlagen, mede mogelijk door de premieopslag voor herstel van 3% af te schaffen. De sociale partners hadden aanvankelijk een symbolische verlaging afgesproken. Maar het kabinet sprak daarover zijn veto uit. Er moest een grote premieverlaging uitkomen. De Staat heeft als werkgever nu eenmaal een groot budgettair belang bij lagere premies en zo leek het er aanvankelijk zelfs op dat er premieverlaging van drie procentpunten zou uitkomen. Dat zou 15% verlaging zijn op een premie van 20%. Het werden tenslotte twee procentpunten verlaging, hetgeen de Staat toch een loonkostenbesparing oplevert van € 1 miljard. Een meevaller in barre tijden. Het lijkt zo te zijn dat de nieuwe wet een dergelijke verlaging mogelijk maakt, omdat 2015 wordt gezien als een overgangsjaar. Het Verantwoordingsorgaan van ABP stemde overigens in kleine meerderheid tegen de verlaging. Opvallend is dat het pensioenfonds Zorg en Welzijn de premie pas bepaalde na het debat: verlaging van de premie met 1 procentpunt en handhaving van de herstellpremie van 2%.

Om het belang van een behandeling vóór 2015 te onderstrepen gebruikten sommige woordvoerders het door de Pensioenfederatie ingegeven argument dat de pensioenfondsen zich al hadden voorbereid op de ingangsdatum 1 januari 2015. Dat lijkt toch de omgekeerde wereld en getuigt bovendien van minachting voor het eigen werk. Alsof de wetgever niet zélf een afweging moet maken. Het argument dat de voorbereidingen al zijn getroffen zou voor kritische Kamerleden juist moeten betekenen dat de behandeling moet worden uitgesteld of de wet moet worden verworpen. Wie gaat er opzij voor chantage?

Het werd allengs duidelijk dat er grote druk werd uitgeoefend op de woordvoerders van VVD en D66. Kabinet, Klijnsma en ook de Tweede Kamerfracties van VVD en D66 begonnen zenuwachtig te worden. D66 belde in weekend van 6 december zelfs een vakbond en sprak zijn verbazing uit over het feit dat de vakcentrales zeer tegen de voorstellen bleven na behandeling in de Tweede Kamer. Er waren toch twee verbeteringen aangebracht door de Kamer. Dat andere bezwaren bleven bestaan werd genegeerd. De druk op de woordvoerder van VVD werd vanuit het kabinet verder opgevoerd. Maar de apotheose kwam in het weekend van 13 december, kort voor de behandeling van het voorstel. De fractie van de VVD moest haar kritiek inslikken anders kwam het kabinet in gevaar.

De D66-fractie in de Tweede Kamer deed het werk bij die partij. Met succes ondanks flinke tegendruk uit andere geledingen in de partij. Op maandagavond kort voor het debat begon was het dan ook duidelijk dat D66 haar kritiek sterk matigde: ik las het in de tekst van de speech van Backer die per abuis al in de garderobe klaar lag. Backer vertelde mij - terwijl ik zijn speech las in de hal van de Kamer dat voor D66 de krijtstreep was getrokken.

Dan het plenaire debat in de Eerste Kamer.

Het was duidelijk dat het spel was gespeeld voordat het debat op maandagavond begon. Woordvoerder Hoekstra van CDA was tegen omdat het voorstel zowel voor jong als oud slecht was.

Hij dient een motie in over het niet verlagen van de Ultimate Forward Rate per 1 januari. SP woordvoerder Elzinga gaf in een goed onderbouwd betoog aan ook tegen te zijn. Later gaf PVV woordvoerder Kok in een eveneens sterk betoog aan tegen te zijn. 50 plus was ook tegen. Het ging dus om de regeringspartijen en de bevriende gedogers. Die moesten alle 38 vóór stemmen. Niemand mocht uit de boot springen.

Toen woordvoerder Thissen van GroenLinks het voorstel zei te gaan steunen was de teerling al bijna geworpen. D66 zou zelfs tegen mogen stemmen om toch een meerderheid te halen. Het was mij al enkele weken eerder duidelijk dat GroenLinks woordvoerder Klaver uit de Tweede Kamer grote druk uitoefende op Thissen toen hem bleek dat Thissen toch wel twijfels had aan het wetsontwerp.

De eerste termijn van het debat eindigde maandagnacht om een uur.

De bijna kerstcrisis rond de Zorgwet van Minister Schippers dreigde dinsdagmiddag nog bijna roet in het pensioen eten te gooien. Drie PvdA-senatoren stemden onverwacht tegen de Zorgwet, die daarmee werd verworpen. Toen dinsdagmorgen duidelijk werd dat deze drie dissidenten tegen het voorstel van de Zorgwet zouden stemmen werd men ook op het Ministerie van SZW zenuwachtig: zou het dan toch nog fout gaan ondanks de dichtgetimmerde steun. Er volgde extra druk op VVD. Met drie muitende PvdA-senatoren waren er misschien ook wel een aantal VVD-ers te vinden die uit boosheid over deloyaal gedrag van de PvdA dwars zouden kunnen gaan liggen. Dat zou dan hebben moeten blijken in het pensioendeбат. Dat had tenminste tot aanhouden van het debat kunnen leiden tot in januari, dicht bij Provinciale Statenverkiezingen van maart.

Om nog maar niet te spreken over D66, dat als gedoger loyaal moest blijven terwijl regeringspartij PvdA zich aan het regeerakkoord onttrok. Pikant detail: de nieuwe zorgwet staat in het regeerakkoord, de nieuwe pensioenwet daarentegen niet.

Maar voor de hervatting van het pensioendeбат bleek mij al dat de VVD er niet op uit was nog zelf een tweede bom onder het kabinet te leggen. De PvdA-bom was al genoeg. Die avond was er bij de Senaat en de aanwezige pers meer belangstelling voor de TV-programma's over de bijna-crisis dan over de toekomst van de pensioenen.

Ik sta erbij er kijk ernaar. En verbaas mij nergens meer over.

Op dinsdagavond om half elf wordt het pensioendeбат hervat en geeft Klijnsma antwoord op de gestelde vragen. Zij heeft haar antwoorden opgebouwd in zes onderdelen en leest de uitgeschreven teksten keurig voor.

Zij haalt meteen de angel uit het debat en zegt toe met de DNB in verder overleg te treden over het niet verlagen van de UFR op 1 januari nu de Kamer zich zo duidelijk daartegen uitspreekt. Zij heeft dat al eerder met DNB besproken. Zij voegt er aan toe dat de DNB meeluistert naar het debat.

Op de in het debat gestelde vragen herhaalt zij de antwoorden die zij gegeven heeft tijdens de behandeling in de Tweede Kamer en in de schriftelijke behandeling voor de Eerste Kamer. Op een aantal vragen geeft zij geen of een half antwoord en soms zelfs een onjuist

antwoord. Zij wekt ook de indruk dat het debat niet te lang moet gaan duren. Daarbij wordt zij in de tweede termijn duidelijk gesteund door de Kamervoorzitter die bijvoorbeeld woordvoerder Kok van de PVV bij zijn tweede interruptie - na al 6 goede SP-interrupties –al beperkt in zijn tijd.

Nadat Klijnsma binnen een uur haar antwoorden heeft afgedraaid krijgen de woordvoerders nog kort spreektijd voor een tweede termijn waarbij ook moties worden ingediend door D66, de PvdA en de SP. Alle fracties blijven echter vasthouden aan hun eenmaal ingenomen standpunt.

De Kamervoorzitter vraagt Klijnsma of zij nog behoefte heeft aan een schorsing alvorens te antwoorden. Klijnsma antwoordt dat zij direct kan antwoorden als zij direct kan ingaan op de ingediende moties.

De Senaatszaal stroomt voller en voller maar van spanning is geen sprake. De fractievoorzitters van de regerings- en steunfracties zijn wel alert aanwezig.

De Kamer neemt er vreemd genoeg genoeg mee dat de Staatssecretaris een tweede termijn omzeilt. Maar het is al laat en men weet ook dat Klijnsma toch niet uitblinkt in debatteren en beantwoorden van vragen. Zo sterft debat over toch een zeer belangrijk dossier uit. Er wordt gestemd.

De belangrijke SP-motie wordt verworpen, de PvdA trekt een kritische motie over de wens voor reëel stelsel in en de D66-motie wordt aanvaard.

In de schorsing voor de stemmingen spreek ik kort Klijnsma.

Rondlopend merk ik dat de teerling is geworpen, het onvermijdelijke is voltrokken.

Niemand is opgetogen maar het moest nu eenmaal van hogerhand.

Dan wordt gebeld voor de aanvang van de stemmingen. Eerst wordt het belastingplan aanvaard en vervolgens de Pensioenwet met 41 vóór en 30 tegen. Vier senatoren waren afwezig.

Martin van Rooijen
30 december 2014